

**STRATEGIJA PROTIV KORUPCIJE 2021 – 2030
TRANSPARENCY INTERNATIONAL BOSNA I
HERCEGOVINA**

Usvojena na Skupštini Udruženja 12.12.2020.

Transparency International je globalni pokret s jedinstvenom vizijom: svijet u kojem su vlada, poslovni sektor, civilno društvo i svakodnevni život ljudi oslobođeni korupcije. Kroz svoje nacionalne ogranke u više od 100 zemalja svijeta i međunarodni sekretarijat u Berlinu predvodimo borbu protiv korupcije kako bismo ovu viziju pretočili u stvarnost.

Transparency International u BiH je punopravni ogranak globalnog pokreta Transparency International sa vizijom društva koje počiva na pravičnosti, transparentnosti i odgovornosti, sposobno da spriječi i kazni korupciju i misijom da se bori za sistemske promjene u društvu i artikuliše zahtjeve građana za odgovornom, transparentnom i efikasnom vladavinom. To postizemo u partnerstvu sa javnim, privatnim i civilnim sektorom.

STRATEGIJA PROTIV KORUPCIJE 2021 - 2030 I POVEZANOST GLOBALNE I NACIONALNE STRATEGIJE	1
IZAZOV S KOJIM SE SUOČAVAMO	1
NAPREDOVATI ILI UZMICATI?	1
MOGUĆNOSTI I PRILIKE ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE	2
IZAZOVI PRED NAMA	3
ZEMLJA KAKVU ŽELIMO	5
VLASTI POLAŽU RAČUNE ZA SVOJE POSTUPKE ZARAD OPŠTE DRUŠTVENE DOBROBITI	5
1. KONTROLA VLASTI	7
2. PRIMJENA ZAKONA	8
3. DRUŠTVENI NADZOR	8
KAKO ĆEMO TAMO STIĆI: NAŠI CILJEVI	10
PREGLED	10
1. ZAŠTITA JAVNIH RESURSA	12
2. OBEZBJEĐIVANJE INTEGRITETA U POLITICI	13
3. PROVEDBA ZAKONA I SANKCIONISANJE	15
4. ODBRANA GRAĐANSKOG DRUŠTVA	17
POKRETANJE PROMJENA	20
ŠTA SMO NAUČILI	20
OSTVARIVANJE	21

STRATEGIJA PROTIV KORUPCIJE 2021 - 2030 I POVEZANOST GLOBALNE I NACIONALNE STRATEGIJE

Strategija protiv korupcije 2021 – 2030 strateški je okvir za djelovanje Transparency International Bosne i Hercegovine (TI BiH), koja se temelji na viziji i misiji TI BiH. Strategija proizilazi iz globalne strategije protiv korupcije globalnog pokreta Transparency International kao osnovnog strateškog okvira cjelokupnog globalnog djelovanja globalnog pokreta. U tom smislu strategija TI BiH je kontekstualizirana prema specifičnim izazovima koji se nalaze pred Bosnom i Hercegovinom.

IZAZOV S KOJIM SE SUOČAVAMO

Napredovati ili uzmicati?

Decenija koja je pred nama, od 2020. do 2030. godine, biće ključna u borbi protiv korupcije, od koje će zavisići ukupan napredak Bosne i Hercegovine (BiH).

Korupcija, kako je definiše Transparency International, predstavlja zloupotrebu povjerenih ovlašćenja radi sticanja privatne koristi. To uključuje korupciju u javnom i poslovnom sektoru, te obuhvata sitnu korupciju, kojom su najsnažnije pogođeni građani; veliku, tj. korupciju na visokom nivou, koja šteti cijelom društvu; i političku korupciju, koja donosiocima političkih odluka omogućava održavanje moći, statusa ili bogatstva.

BiH se suočava sa ozbiljnim unutrašnjim i vanjskim izazovima. Među ključnim unutrašnjim izazovima svakako se ističu kompleksna i nefunkcionalna državna struktura, nedovoljan ekonomski razvoj koji za posljedicu ima visok stepen nezaposlenosti i siromaštva, sistematska kršenja ljudskih prava i sloboda, snažno prisustvo populizma, autoritarnih tendencija i etničkih podjela, te sve izraženiji migratorni trendovi.

Vanjski izazovi zbog sve većeg nivoa povezanosti i ubrzanog tehnološkog razvoja, imaće sve veće i dublje implikacije na stanje u zemlji. U tom smislu nesumnjivo će od značaja biti globalni trendovi narušavanja multilateralizma i istovremeno jačanje autoritarizma i populizma, klimatske krize, preko rastućih nejednakosti, sukoba i s njima povezanog raseljavanja ljudi, do ozbiljnih narušavanja ljudskih prava. Razarajuća pandemija, nesumnjivo će uticati i oblikovati svijet u periodu koji dolazi. U evropskom kontekstu za zemlju su svakako od značaja unutrašnja previranja u EU, što za posljedicu ima duboku krizu procesa proširenja EU na zapadni Balkan.

Budućnost koja je pred nama, iako nudi velike mogućnosti, sa sobom donosi i izazove s kakvima se nismo susretali nikada u svojoj istoriji.

Mogućnosti i prilike za borbu protiv korupcije

Ciljeve za narednu deceniju postavili smo znajući da je u svim dijelovima svijeta danas, uključujući BiH, prisutno veće razumijevanje i viši nivo svijesti o korupciji u društvu. Negativni efekti korupcije na ukupan razvoj i prosperitet društva sve jasnije se uočavaju. Odras je to svjetskog trenda širenja antikorupcijskih zakona i reformi tokom posljednjih nekoliko decenija, zahvaljujući u velikoj mjeri upravo nastojanjima i naporima organizacije Transparency International. Pravni i institucionalni okvir, premda nedovoljni sami po sebi, ukoliko se ne primjenjuju i nisu funkcionalni, ipak su preduslovi i ujedno sredstva na temelju kojih civilno društvo i aktivisti mogu pozivati vlasti na odgovornost i inzistirati na sprovođenju zakona. U tom smislu proces integracije u EU, uprkos usporavanju i krizi kroz koju prolazi i dalje predstavlja ključni referentni okvir za zemlju u procesu njenog reformisanja.

Politička participacija se tokom posljednje decenije povećala, djelimično zahvaljujući novim tehnologijama i platformama koje su doprinijele povećanju svijesti, informacija i mogućnosti. U mnogim zemljama, ali i preko međudržavnih granica, trenutna komunikacija i novi oblici digitalnog angažovanja nastaviće da redefinišu političke i javnopolitičke procese, a predvodnici u tome biće mladi. U BiH postoje pretpostavke (visok nivo korisnika Interneta, sve veća kompjuterska pismenost), za snažniju političku participaciju na temelju novih tehnologija.

Ovaj trend dodatno je ubrzan krizama poput pandemije COVID-19. Šok koji je izazvala pandemija istovremeno je mnogim društvima jasno pokazao cijenu dezinformacija i pokrenuo novu raspravu o važnosti pouzdanih zvaničnih informacija i stručnosti, kao i novih inicijativa i propisa za borbu protiv štetnih uticaja lažnih vijesti i medijskih manipulacija u njihovim mnogobrojnim novim pojavnim oblicima.

Ni ostala pozitivna tehnološka dostignuća ne pokazuju znakove usporavanja. U upravljanju i civilnom društvu tehnologije proširuju doseg i efikasnost programa odgovornosti do ranije nezamislivih razmjera. Živimo u novom okruženju alata za obezbjeđivanje integriteta i poštovanja propisa – od zemljišnih knjiga zasnovanih na blockchain-u, preko algoritamskog otkrivanja prevara u nabavkama, do objavljivanja političkih donacija u realnom vremenu i sve veće upotrebe otvorenih podataka od strane antikorupcijskih reformatora.

Ipak uspjeh antikorupcijskih napora zahtijevaće jasnu artikulaciju zahtjeva građana, temeljenu na pokazateljima, kao i dosljedno nadgledanje stanja i postignutih rezultata. Tu je uloga organizacija civilnog društva nezamjenjiva. Stvaranje novih i jačanje postojećih partnerstava, sa međunarodnim, regionalnim i akterima u zemlji svakako je neophodna pretpostavka za uspjeh zagovaračkih inicijativa. Transformacijski potencijal procesa integracije zemlje u EU treba dodatno osnažiti i koristiti u pravcu intenziviranja antikorupcijskih reformi.

Izazovi pred nama

Osim mogućnosti, pred izgledima za uspostavljanje dobrog upravljanja u zemlji stoje i višestruki izazovi. Ako izostane odlučan odgovor na ove izazove, jasno je da će se rizici od povećanja korupcije – te obima i intenziteta šteta koje ona izaziva – sasvim sigurno pogoršati.

BiH se generalno gledano suočava sa negativnim trendom odnosno pogoršanjem stanja korupcije, urušavanjem vladavine prava i sistematskim kršenjima ljudskih prava u prethodnom periodu dužem od 10. godina nakon povlačenja međunarodne zajednice iz operativnog upravljanja zemljom.

BiH se karakteriše kao hibridni režim (u kojem su prisutni elementi demokratske vladavine kroz formalno i institucionalno uređenje, dok su prakse dominantno autoritarne), sa ozbiljno narušenim principom podjele vlasti i nefunkcionalnim upravljanjem. U tom smislu prisutna je trostruka zarobljenost države.

Prvi nivo zarobljenosti - zarobljenost demokratskog procesa, manifestuje se na način da su gotovo svi javni resursi i funkcionisanje institucija stavljeni u službu održavanja na vlasti političke elite. Drugi nivo, zarobljenost institucionalnog okvira, na način da je podjela vlasti u praksi gotovo dokinuta, a institucije u najvećoj mjeri ispražnjene od stvarnog sadržaja moći ili instrumentalizovane za ostvarivanje partikularnih interesa vladajuće elite. Treći nivo, zarobljenost ekonomskih tokova, usljed enormnog prisustva države u ekonomskoj sferi, kao i nepovoljnog poslovnog okruženja, svaka ekonomska aktivnost podrazumijeva pokroviteljstvo političkih elita.

Ovakvo stanje ima višestruke negativne implikacije, počevši od narušavanja ljudskih prava i sloboda, nemogućnosti ekonomskog razvoja i sve izraženijeg egzodusa stanovništva iz BiH.

Posljedica ovakvog stanja je i hipertrofiran i neefikasan javni sektor, koji nastavlja da ubrzano raste, kao osnovno uporište moći političkih elita. Sa druge strane same institucije su ispražnjene od stvarnog sadržaja moći, koja je koncentrisana u rukama uske političke elite.

Slabe i podkapacitirane institucije, podrivene korupcijom teško će odolijevati sve izraženijim izazovima, kao što su pandemija COVID 19 i/ili migrantska kriza, što stvara ozbiljan potencijal za produbljivanje kriza i humanitarne katastrofe.

Neprikosnoveni interes političkih elita za održavanjem *statusa quo*, uz istovremenu vlastitu svijest o vrlo upitnom vlastitom legitimitetu, dovodi do sve izraženijeg rasta autoritarnih tendencija, odnosno sve represivnijem reagovanju na izražavanje bilo kakve kritike na račun postojećeg stanja, što okruženje za djelovanje civilnog društva čini sve složenijim.

Ekonomski rast i razvoj onemogućen je velikim stepenom prisustva države u ekonomskim tokovima i raspodjeli, kojim se maksimalizuje dobit za vladajuće elite, a gubici i zaduženja ravnopravno dijele na sve građane.

Sa druge strane, artikulacija i kolektivna akcija koja bi vodila napretku u suzbijanju korupcije, konstantno se podriva od strane vladajućih elita populističkim politikama usmjerenim na etno-nacionalnu homogenizaciju.

Kriza procesa pridružavanja zemalja zapadnog Balkana Evropskoj uniji, izazvana unutrašnjim preispitivanjima unutar EU, ali i manjkom spremnosti i opredjeljenja među zemljama zapadnog Balkana, dodatno će uticati na transformacijski potencijal u zemlji.

ZEMLJA KAKVU ŽELIMO

Vlasti polažu račune za svoje postupke zarad opšte društvene dobrobiti

Zajedno moramo iskoristiti prilike i suočiti se s izazovima koji stoje pred vizijom društva koje počiva na pravičnosti, transparentnosti i odgovornosti, sposobno da spriječi i kazni korupciju. Ali, šta bi trebalo da bude cilj u narednoj deceniji kako bismo u tome uspjeli?

No, glavno pitanje je šta je to što će definisati okruženje kakvo želimo 2030. i nadalje?

Dosadašnja iskustva Transparency International-a jasno pokazuju da se sprečavanje i kontrola zloupotrebe povjerenih ovlašćenja oslanja na snažne i efikasne institucionalne okvire, kako na nacionalnom tako i na međunarodnom nivou. Tokom posljednjih pet godina, kroz implementaciju prethodne strategije prepoznali smo činjenicu da za zaustavljanje korupcije, pored toga što moraju biti u potpunosti primijenjeni, ovi okviri moraju biti i u potpunosti sprovedeni te podržani snažnijom potražnjom javnosti i građana za odgovornošću.

Izazovi koji predstoje samo pojačavaju tu procjenu.

Kada nosioci povjerenih ovlašćenja u vlasti ili preduzećima zloupotrebljavaju svoju moć, to znači da temeljni značaj mobilizacije građana kao krajnje instance kontrole zloupotreba, nije adekvatno prepoznat i podržan u institucijama i političkoj praksi.

Još bitnije, principi povjerene moći koji se nalaze u srži borbe protiv korupcije su ili neshvatljivi mnogim današnjim vladinim i poslovnim liderima, ili se namjerno ne poštuju, ili su se, pak, pod modernim političkim pritiscima našli u stanju erozije i potpunog rasula.

To, između ostalog, uključuje princip prema kojem je za postizanje dobrog upravljanja bolje da se moć dijeli i distribuira putem sistema za kontrolu vlasti, umjesto da se koncentriše u jednom subjektu. Nadalje, tu je i princip prema kojem svrha moći koju su zajednica i zainteresovane strane povjerile nosiocima vlasti i poslovnim liderima jeste ostvarivanje ili podrška ostvarivanju opšte društvene dobrobiti – a ne samo puki opstanak na funkciji, uspjeh nad protivnicima ili uvećanje sopstvenog uticaja, statusa ili bogatstva.

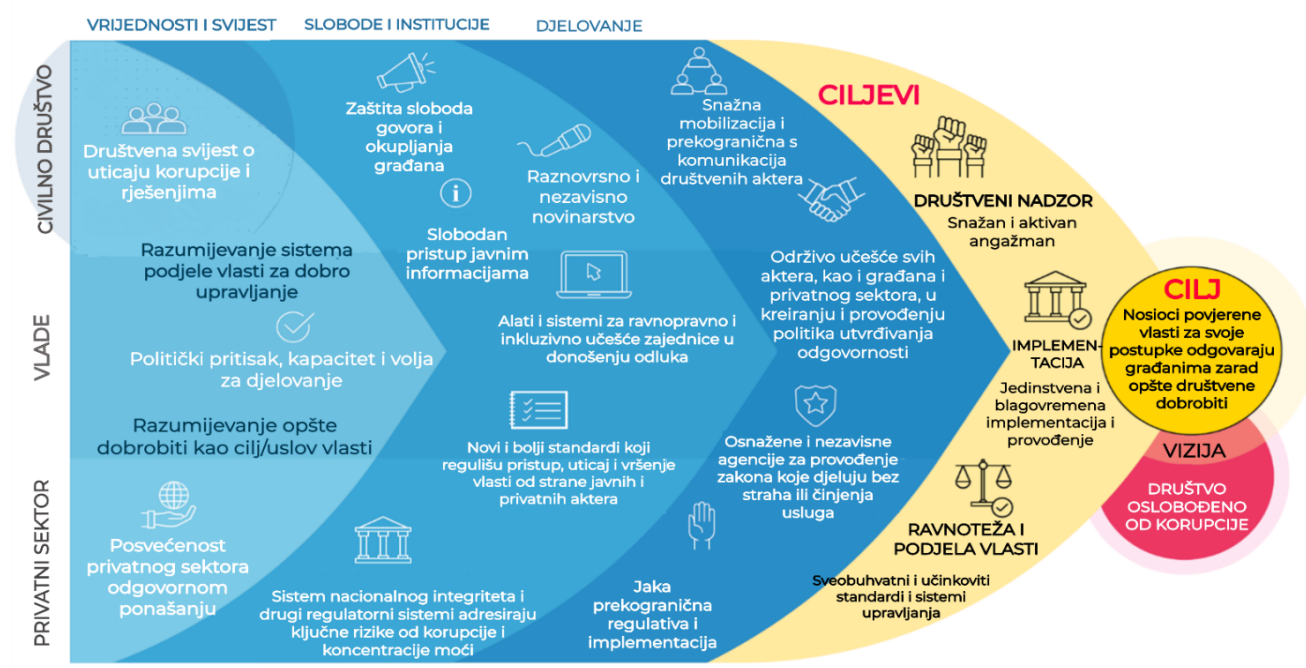
U suočavanju s ovim izazovima, Transparency International BiH ima jasno zacrtan, pozitivan cilj za deceniju do 2030. godine. Smatramo da više nije dovoljno težiti samo sprečavanju i kažnjavanju stalno promjenljivog nepoželjnog ponašanja nosilaca vlasti. Suočeni s novim kontekstima, oblicima i mehanizmima korupcije, želimo zemlju bez korupcije u kojoj:

Nosioci vlasti polažu račune za svoje postupke, zarad opšte društvene dobrobiti.

Šta je „opšta društvena dobrobit“? Pojmovi poput „opšte društvene dobrobiti“ ili „javnog interesa“ uvijek će i u svakoj situaciji naići na osporavanja. Za nas, opšta dobrobit je definisana ishodima utvrđenim u okviru Ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija do 2030. godine (SDG). Ovi ishodi dugoročno služe čovječanstvu u cjelini, između ostalog kroz uvažavanje specifičnih potreba manjina. Oni uključuju iskorjenjivanje siromaštva i gladi uz istovremeno smanjivanje nejednakosti, obezbjeđivanje pristupa osnovnim uslugama kao što su zdravstvo, obrazovanje i infrastruktura, kao i zaštitu životne sredine. To su ideje vodilje kojima se rukovodimo kada govorimo o obezbjeđivanju opšte društvene dobrobiti.

Ovaj cilj se odnosi na sve oblike povjerene vlasti – ne samo na javnu vlast i autoritet države, već i na privatna ovlašćenja čiji su nosioci poslovne ili neprofitne institucije. Ona uključuje nosioce vlasti na svim nivoima, između ostalog one koji su odgovorni za odluke koje svakodnevno utiču na usluge i prava građana. U skladu sa razmjerama izazova, fokusiramo se na koncentraciju vlasti u različitim sektorima koja najčešće dovodi do visoke i političke korupcije – do nekontrolisanog političkog i društvenog uticaja uskih grupa koje efektivno zarobljavaju državu.

Nakon opsežnih konsultacija utvrđeni su ključni elementi neophodni za postizanje ovog cilja (Slika 2).

Slika 1. Naš okvir za promjene

Ostvarivanje ovih promjena oslanja se na holistički pristup koji obuhvata uloge i odnose vlasti, poslovnog sektora i civilnog društva. To podrazumijeva bolje upravljanje međusobnom zavisnošću napora za borbu protiv korupcije na nacionalnom i međunarodnom nivou. Kada su u pitanju razmjeri izazova koji predstoje, pored uspostavljanja i funkcionisanja institucija, od ključne je važnosti i izgradnja ili jačanje sljedećih elemenata:

- Vrijednosti i svijest koji čine okosnicu povjerene vlasti,
- Slobode koje građanima omogućavaju da ispunjavaju svoje uloge u obezbjeđivanju odgovornosti; i
- Akcije kojima se obezbjeđuje da nosioci povjerene vlasti polažu račune za svoje postupke zarad opšte društvene dobrobiti.

Transparency International BiH shvata razmjere i širinu ovih izazova, i stoga je posebno fokusiran na:

1. KONTROLA VLASTI

Dok god moć ima potencijal da kvari one koji je posjeduju, a apsolutna vlast kvari apsolutno, Transparency International će ostati posvećen glavnom cilju stvaranja i odbrane institucionalnih sistema kontrole protiv koncentracije vlasti, što je svrha kojoj služe sve ključne slobode i institucije navedene na Slici 1.

Ovaj cilj, koji se u različitim sistemima i kulturama postiže na različite načine, od suštinskog je značaja za pozivanje vlasti na odgovornost. Snažan i djelotvoran sistem kontrole vlasti podrazumijeva funkcionalnu pravnu državu, podjelu vlasti između triju grana vlasti i mehanizme kojima se obezbjeđuje da nosioci vlasti ne izlaze iz okvira svojih nadležnosti. Ovi sistemi uključuju bolje standarde kojima se regulišu pristup i vršenje vlasti, kao i integritet i regulatorni procesi. Ovi mehanizmi se moraju zajedno baviti izvorima rizika od korupcije i obezbijediti nezavisnu regulaciju poslovnog sektora, a unutar organizacija, razdvajanje uloga radi sprječavanja, sužavanja i otkrivanja zloupotrebe ovlašćenja.

Sistem kontrole vlasti također podrazumijeva zaštitne mehanizme kojima se osigurava povjerenje u procese odlučivanja, što se, između ostaloga, odnosi i na automatizovane odluke ili one čije donošenje podrazumijeva primjenu novih tehnologija.

Sistem kontrole vlasti zahtijeva transparentnost koja se ostvaruje kroz pristup službenim informacijama i nezavisno novinarstvo radi obezbjeđivanja čestitosti, komunikacije i učešća u javnom životu. Ali on se ne oslanja samo na provedive zakone i institucije, već i na vrijednosti,

svijest i prihvatanje principa da dobro upravljanje počiva na podjeli i dekoncentraciji moći. Iskustva iz prethodne decenije pokazuju da se čak i u zemljama sa dugom tradicijom kontrole vlasti ovaj sistem nikada ne smije uzimati zdravo za gotovo. Mnogi populistički režimi, koji na vlast dolaze na talasu obećanja da će iskorijeniti korupciju, propadaju upravo zato što su skloni gomilanju moći i zaobilaženju kontrola, umjesto da poštuju ovu temeljnu vrijednost.

2. PRIMJENA ZAKONA

Jednako tako, odgovornost počiva na univerzalnoj i pravovremenoj primjeni i sprovođenju opšteprihvaćenih standarda. Kao što je navedeno u prethodnoj strategiji (2015-2020), uspjeh u uspostavljanju antikorupcijskih konvencija i zakona često ne donosi vidljive promjene, uglavnom uslijed nedostatka njihove adekvatne primjene i sprovođenja. Na drugim mjestima, primjena antikorupcijskih standarda i zakona koristi se selektivno, i to kao sredstvo za produžavanje, umjesto za ukidanje, prakse nekažnjavanja korupcije ili, pak, za vršenje kontrole nad političkim protivnicima ili civilnim društvom.

Kako bi stvorili uslove koji će korupciju učiniti neisplativom, sistem kontrole vlasti oslanja se na rad nezavisnih sudova – kao nezavisnih institucija koje se u svom radu rukovode principima pravičnosti i nepristranosti.

Ali, jednako kao što je slučaj sa sistemom kontrole vlasti, ni ispunjenje izazova koji se tiče sprovođenja antikorupcijskih zakona ne postiže se samo pukom mehaničkom primjenom zakona. Novi, bolji standardi za definisanje kršenja zakona u pogledu integriteta i korupcije, kao i politička posvećenost sprovođenju zakona, oslanjaju se na ojačane vrijednosti i svijest, kao i na društvenu posvećenost i sposobnost pokretanja akcije.

3. DRUŠTVENI NADZOR

Iako je prihvatanje antikorupcijskih vrijednosti potrebno u svim sektorima, treći ključ kojim se obezbjeđuje odgovornost nosilaca vlasti jeste sposobnost civilnog društva da insistira na odgovornosti putem političkih, pravnih i svakodnevnih društvenih akcija. Civilno društvo uključuje organizacije i mreže u zajednici, sindikate, vjerske mreže, profesionalna udruženja i neprofitne organizacije, ali se odnosi i na građane.

Sama priroda povjerenih ovlašćenja podrazumijeva da odgovornost rijetko funkcioniše ako zajednica ili pogođene zainteresovane strane nisu voljne i sposobne da to povjerenje sprovedu u djelo – bilo pokretanjem postupaka, traženjem obeštećenja za sebe ili druge žrtve, sramoćenjem prestupnika ili zalaganjem za promjene. Kao što je prikazano na Slici 2,

društveno djelovanje i nadzor se oslanjaju na direktnu, održivu participaciju i mobilizaciju građana i nevladinih aktera u ime odgovornosti, jednakosti i pravičnosti. Zbog toga oni moraju uživati osnovne ljudske slobode da se organizuju, udružuju, pristupaju informacijama i izražavaju, tj. istupaju. Jedna od ključnih uloga slobodnih i nezavisnih medija je da obezbjeđuju da javnost ima pravo da zna i sposobnost da djeluje.

Međunarodno djelovanje je svakako važan aspekt, tako će ovaj cilj biti ojačan sposobnošću civilnog društva da se poveže i mobiliše preko državnih granica. Pored toga, u autoritarnim kontekstima u kojima je kontrola nad vladom, poslovnim sektorom i medijima u rukama nekolicine, društveni pokreti ostaju posljednji mehanizam kontrole vlasti. Upravo je moć koju imaju građani, kupci, investitori, poslovni akteri i zainteresovane strane naposljetku to što donosi odgovornost.

Ovi ciljevi zajedno pokazuju šta je potrebno za ostvarivanje da nosioci povjerene vlasti za svoje postupke odgovaraju građanima zarad opšte društvene dobrobiti. Promjene koje su potrebne za ispunjavanje ovih ciljeva ne možemo iznijeti sami, uprkos tome što posvećenost ostvarenju tih ciljeva dijeli cjelokupni pokret Transparency International. Partneri u vladi, poslovnom sektoru i civilnom društvu imaju presudno važnu ulogu u osiguravanju ove slike svijeta koji želimo. Da bismo usmjerili sopstveni, specifični doprinos promjenama, pouzdamo se u ciljeve koji čine srž naše strategije.

KAKO ĆEMO TAMO STIĆI: NAŠI CILJEVI

Pregled

Da bi ostvario ove opšte ciljeve – kao i naš cilj svijeta u kome vlast odgovara građanima za svoje postupke zarad opšte društvene dobrobiti – Transparency International U BiH je identifikovao 4 specifična ciljeva sopstvenog djelovanja do 2030. godine:

1. Zaštita javnih resursa

- 1.1. Javno ugovaranje (kompetitivno, transparentno i otvoreno)
- 1.2. Smanjen prostor za zloupotrebe u javnom sektoru
- 1.3. Stvarati preduslove da poslovni sektor posluje na principima integriteta

2. Uspostavljanje integriteta u politici

- 2.1. Fer i pošten izborni proces
- 2.2. Imenovanja/zapošljavanja i vršenje javne funkcije u javnom sektoru osobođena od neprimjerenog uticaja
- 2.3. Ravnopravan pristup svih legitimnih aktera procesu donošenja odluka

3. Provedba zakona i sankcionisanje

- 4.1. Institucije za provođenje zakona su nezavisne i imaju kapacitet i volju da djeluju
- 4.2. Pravosuđe je nezavisno i ima kapacitet i volju
- 4.3. Zakonski okvir usklađen sa antikorupcijskim međunarodnim standardima

4. Odbrana građanskog društva i promovisanje integriteta

- 5.1. Promovisanje vrijednosti zasnovane na integritetu
- 5.2. Aktivisti, zviždači i novinari su slobodni i zaštićeni da djeluju protiv zloupotreba
- 5.3. Građani su osnaženi da zahtjevaju odgovornost
- 5.4. Nova generacija lidera osnažena da djeluje protiv korupcije

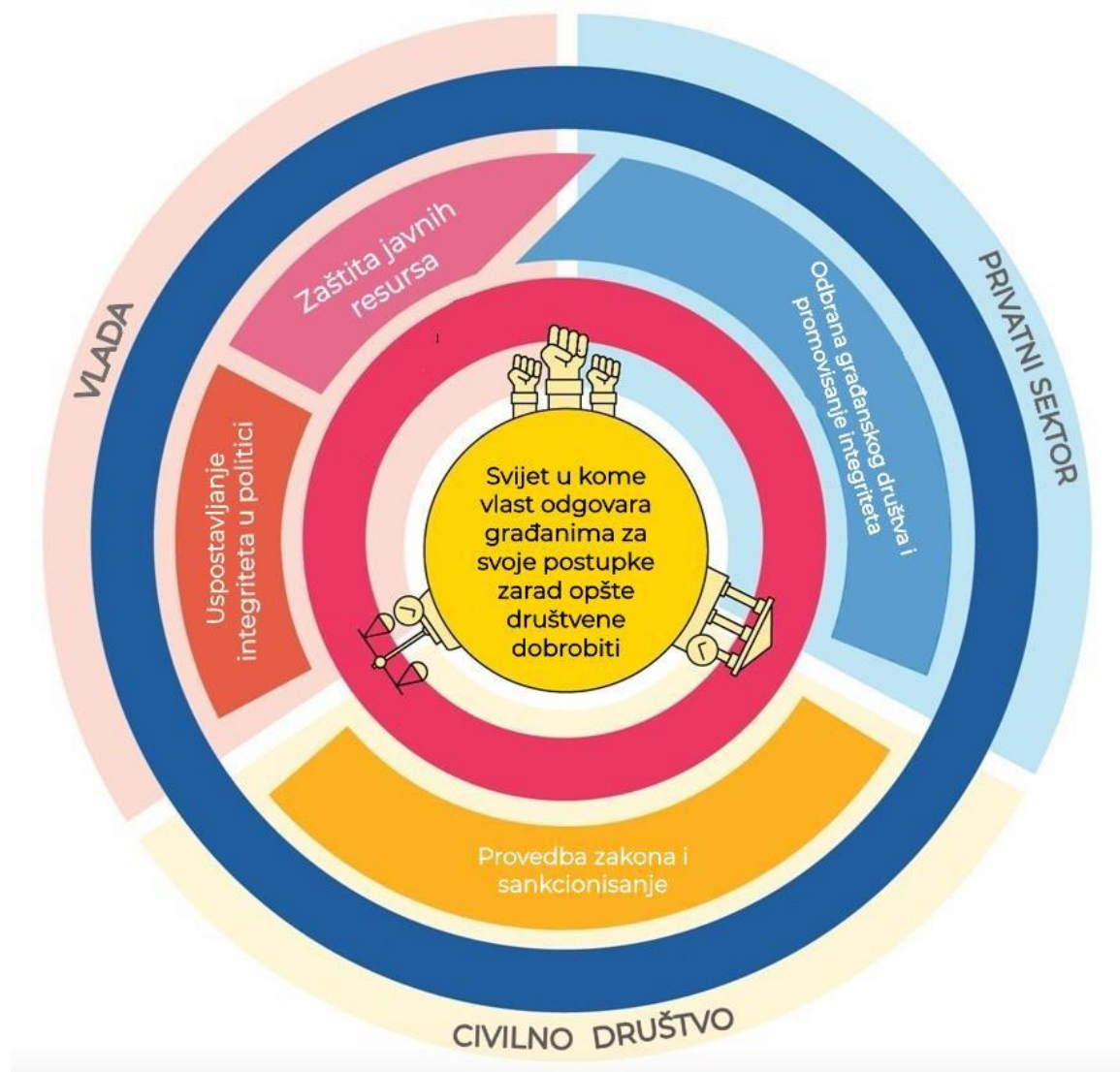
Da bismo mogli odgovoriti na izazove i mogućnosti koje smo zacrtali na početku, a na osnovu povratnih informacija o prioritetima i akcijama u narednoj deceniji koje smo prikupili od članstva i zaposlenih organizacije, kao i partnera, ovi ciljevi usmjereni su na postizanje 15 ishoda koji su pobliže opisani u nastavku.

Ciljevi nisu poredani po važnosti i prioritetnosti, jer svi iziskuju aktivan rad tokom čitave decenije. Kao što je prikazano na Slici 2, ciljevi su takođe međusobno povezani te zahtijevaju djelovanje širom vladinih struktura, poslovnog sektora i civilnog društva. Svaki od njih u različitoj mjeri doprinosi ispunjenju naših opštih ciljeva. Kao što je objašnjeno u nastavku,

svaki podrazumijeva različite nivoe fokusiranosti na akcije, slobode i institucije, kao i na vrijednosti i svijest koje zahtijeva okvir za promjene, a ispunjenju svakog cilja služe i drugi srodni ishodi.

Navedeni ciljevi kreću se u rasponu od onih s neposrednim i specifičnim učinkom – uključujući osnovno, hitno djelovanje, u čemu smo već uvelike angažovani – do onih sa širim i dugoročnijim uticajem koji od nas zahtijevaju prilagođavanje taktike i dodatno kapacitiranje za suočavanje s naporima u novoj deceniji.

Slika 2. Ciljevi Transparency International-a do 2030. godine

1. Zaštita javnih resursa

Zaštita javnih resursa oduvijek je predstavljala jednu od ključnih aktivnosti Transparency International-a kroz borbu protiv podmićivanja vladinih zvaničnika, krađe i eksploatacije javnih programa. U situaciji gdje država u poziciji u kojoj vrši preraspodjelu velikog dijela BDP i ima odgovornost nad korištenjem prirodnih dobara, nikada nije bilo bitnije djelovati u pravcu zaštite poštenog, zakonitog i pravičnog raspolaganja javnim resursima zarad opšte društvene dobrobiti.

Postoji jasna povezanost između zaštite javnih resursa i drugih ciljeva. Ova povezanost se ostvaruje obezbjeđivanjem i širenjem političkog i poslovnog integriteta. Još bitnije, ona pojačava i pokreće zahtjeve za primjenom zakona i krivičnim gonjenjem, u čemu presudnu ulogu ima građanski prostor za odgovornost. Transparency International BiH nastojaće postići sljedeća dva ključna ishoda:

Ishod 1.1: Javno ugovaranje otvoreno, konkurentno i transparentno

Otvoreno, konkurentno, transparentno i odgovorno javno ugovaranje ključno je za postizanje rezultata za opštu društvenu dobrobit. U okviru napora na suzbijanju zloupotrebe diskrecionih ovlašćenja i neprimjerenog uticaja u obezbjeđivanju i pružanju važnih dobara, usluga i infrastrukture, mi ćemo:

- zagovarati rješenja za čisto ugovaranje, i nezavisno nadgledanje od strane civilnog društva, uz učešće svih zainteresovanih aktera kako bi se zaštitio javni interes i obezbijedila primjena snažnih i vjerodostojnih pravnih i političkih sankcija za svaku zloupotrebu ovlašćenja;
- ponuditi i primijeniti nove alate i mehanizme odgovornosti radi zaštite javnih investicija u odgovoru na krize, uključujući pandemiju COVID-19 i recesiju, klimatsku krizu, prirodne katastrofe ili katastrofe izazvane ljudskim djelovanjem, i društvene učinke sukoba.

Ishod 1.2: Smanjiti prostor za zloupotrebe u javnom sektoru

Nadovezivanjem na naše dugogodišnje napore u pravcu uspostavljanja i jačanja zakonskog okvira i institucija, te održavanjem pritiska putem aktivnog društvenog nadzora:

- zalagaćemo se za najviše standarde javne transparentnosti, uključujući otvoreni pristup podacima, postupanje države u skladu sa standardima otvorenosti budžeta, vladinu potrošnju, poreske informacije, baze podataka o zemljištu, vladine dozvole i druge relevantne skupove podataka;
- sarađivaćemo i pružati pravnu pomoć pogođenim zajednicama i organizacijama, kao i institucijama za integritet, kako bismo razotkrili slučajeve i obezbijedili sankcije protiv podmićivanja, krađe i zloupotrebe resursa za privatnu korist, pogotovo u oblastima s

visokim socijalnim potrebama, uključujući zdravstvo, obrazovanje, ekonomsku podršku i podršku zapošljavanju i zaštitu životne sredine;

- obezbijedićemo da se automatizacija i nove tehnologije koriste za onemogućavanje zloupotrebe ovlašćenja, a ne kao novi instrumenti za isključivanje, uskraćivanje javnih prava ili samovoljno odlučivanje.

Ishod 1.3: Stvarati preduslove da poslovni sektor posluje na principima integriteta

Jačanje integriteta u poslovnom sektoru nedvosmisleno je suštinski važna karika ukupne borbe protiv korupcije. Odsustvo integriteta u poslovnom sektoru narušava konkurenciju, onemogućava ekonomski rast, sprječava građane da imaju pristup kvalitetnim uslugama.

Prepoznajući važnost integriteta u poslovnom sektoru, radićemo na sljedećem:

- uspostaviti kontinuirani dijalog s angažovanim poslovnim subjektima i poslovnim udruženjima, uz podršku postojećim i novim platformama koje okupljaju više zainteresovanih strana i saradničkom učenju u funkciji promjene promovisanja integriteta
- razviti alate i standarde koji pomažu poslovnim subjektima da unaprijede svoj integritet
- informisati javnost i zalagati se za djelotvorniju regulativu kojom se reguliše borba protiv podmićivanja i korupcije
- saradivati s partnerima kako bismo obezbijedili da pitanja integriteta i borbe protiv korupcije zauzmu istaknutije mjesto u novim normama i standardima za odgovorno ponašanje
- saradivati s partnerima, novinarima i poslovnim subjektima kako bismo razotkrili netransparentne veze ili neprimjerene uticaje između grana privrede ili kompanija i javnog sektora kao i nedostatke u korporativnom ponašanju i praksama izvještavanja, uključujući kroz rad sa žrtvama korupcije i zviždačima
- inzistirati na primjeni zakona i krivičnom gonjenju korumpiranih kompanija i rukovodilaca.

2. Obezbjeđivanje integriteta u politici

Obezbjeđivanje političkog integriteta je prvi od dva šira cilja, koji je nužan ako se želi dosljedno vladati za opšte dobro.

Direktni napor da se zaštite javni resursi i zaustave tokovi prljavog novca ključni su za sprečavanje zloupotrebe javnih ovlašćenja i privođenje počinitelja odgovornosti. Ciljevi takođe zahtijevaju pozitivan pristup usmjeren na obezbjeđivanje dosljednije upotrebe ovlašćenja zarad opšte društvene dobrobiti, nasuprot bogatstvu, statusu ili trajnoj moći čelnika, njihovih neposrednih pristalica ili ostalih koji su s njima blisko povezani. Ovaj cilj se tiče potrebe za novim, boljim standardima kojima se regulišu pristup, uticaj i vršenje vlasti,

kao i načina na koji se oni ogledaju u snažnijim okvirima integriteta i sistemima kontrole vlasti – čime se bolje održava povjerenje javnosti i, zauzvrat, stvaraju daljnji politički kapaciteti i politička volja.

Kao i kod svakog cilja do sada, ni ovdje nije riječ samo o standardima, već i o primjeni regulatornog okvira i krivičnom gonjenju. Međutim, ključni standardi i procesi političkog integriteta i sami su počesto nejasni i konstantno se mijenjaju širom svijeta jer se temelje na slabim ili osporavanim vrijednostima u kontekstu niskog nivoa javne svijesti. Kroz unaprjeđeniju koordinaciju napora sa partnerima, radićemo na ostvarivanju sljedeća dva ključna ishoda:

Ishod 2.1: Fer i poštenu izbora

Izvršavanje političkih ovlaštenja zarad opšte društvene dobrobiti oslanja se na izabrane zvaničnike i lidere koji svoje funkcije ostvaruju putem otvorene i fer političke konkurencije, koja odražava volju i glas čitave zajednice, uključujući obične ljude i legitimne interesne grupe, a ne samo uske privatne interese. Da bismo osigurali veći integritet u ishodima izbora i imenovanja, mi ćemo:

- promovisati standarde za poboljšanu kontrolu i transparentnost izbornog procesa i političkog finansiranja
- pratiti i prijavljivati zloupotrebe javnih resursa radi političke ili izborne koristi
- zalagati se za standarde i prakse u političkim kampanjama, komunikaciji i oglašavanju – (pogotovo na internetu) – koje ne podrivaju, već upravo jačaju politički integritet
- identifikovati i zahtijevati reformu mehanizama kojima se partikularnim ili kriminalnim interesima daje neprimjeren uticaj na ishode izbora.

Ishod 2.2: Imenovanja/zapošljavanja i vršenje javne funkcije osobođeno od neprimjerenog uticaja

Za funkcionisanje javnog sektora u opštem interesu neophodna pretpostavka je uspostavljanje procesa imenovanja i zapošljavanja na kriterijima meritornosti i transparentnosti:

- Promovisanje standarda i procedura imenovanja i zapošljavanja u javnom sektoru na principima meritornosti i transparentnosti;
- Pratiti i prijavljivati zloupotrebe u procesima imenovanja i zapošljavanja
- Promovisati standard i procedure obavljanja menadžerskih funkcija u javnom sektoru
- Učinkovito nadzirati obavljanje menadžerskih funkcija u javnom sektoru.

Ishod 2.3: Ravnopravan pristup svih legitimnih aktera procesu donošenja odluka

Ukupno djelovanje na jačanju političkog integriteta, a u cilju prevencije zarobljavanja institucija i procesa donošenja odluka, usredsređen je na to da osiguramo da sve javne odluke služe opštoj društvenoj dobrobiti kroz kontrolu neprimjerenog uticaja u kreiranju i donošenju zakona, politika, planova i javnih investicija, i obezbjeđivanje transparentnosti, pravičnosti i djelotvornog uticaja šire zajednice. U tom pogledu, mi ćemo:

- pratiti i razotkrivati slučajeve neprimjerenog uticaja koji proizlazi iz netransparentnog lobiranja i sukoba interesa,
- boriti se protiv favorizovanja u raspodjeli javnih resursa i radnih mjesta inzistiranjem na kontroli diskrecionih ovlašćenja i najvišim standardima transparentnosti i objelodanjivanja,
- zalagati se za nove standarde za suzbijanje neprimjerenog uticaja poslovnih i drugih subjekata koji imaju veliki uticaj na javni i politički život, na zakone, propise, politike i demokratske procese,
- podržavati ulogu širokog spektra javnih interesnih grupa u odlučivanju, posebno onih s legitimnim interesima, ali slabijim glasom,
- podržavati i jačati sistem kontrole javnih odluka kroz parlamentarni i socijalni nadzor.

3. Provedba zakona i sankcionisanje

Insistiranje na primjeni zakona i sankcionisanju se prožima kroz sve elemente ove strategije i koji se nalaze u njihovoj osnovi. Primjena zakona je u tolikoj mjeri fundamentalno važna da kroz nju mjerimo da li je postignut jedan od dugoročnih opštih ciljeva: univerzalna i pravovremena implementacija i primjena već usvojenih standarda i zakona. Bez primjene zakona i krivičnog gonjenja nema ni utvrđivanja odgovornosti za zloupotrebu povjerenih ovlašćenja na štetu opšte društvene dobrobiti. Standardi koji su ojačani ili kreirani u sklopu sva četiri gore navedena cilja zavise od bolje primjene zakona.

Postignut je napredak u usvajanju pravnih okvira za sprječavanje, otkrivanje, istraživanje i sankcionisanje korupcije, kao i u uspostavljanju specijalizovanih institucija. Međutim, primjena zakona i krivično gonjenje najčešće izostaju ili su, pak, isuviše slabi, selektivni, neadekvatni da bi mogli spriječiti ili suzbiti najteže oblike korupcije i neprilagođeni su novim mrežama i koncentracijama moći.

Ovaj cilj je urgentan i neposredan u odnosu na postojeća pitanja korupcije, ali isto tako iziskuje kontinuirani napor tokom čitave decenije kako bi se izgradili bolji procesi za trajno obezbjeđivanje odgovornosti. U tom pogledu, radićemo na ostvarivanju sljedeća tri ishoda:

Ishod 3.1: Institucije za provođenje zakona su nezavisne i imaju kapacitete i volju da djeluju

Da bi nosioci vlasti odgovarali za svoje postupke pred zakonom zarad opšte društvene dobrobiti, neophodne su institucije i procesi za sprečavanje, otkrivanje i kažnjavanje onih koji zloupotrebjavaju svoja ovlaštenja. Da bismo izgradili ili ojačali ove sisteme, mi ćemo:

- uspostaviti, promovisati i podržavati nezavisnost institucija za provođenje zakona i zalagati se za njihove djelotvorne nadležnosti i kapacitete, uključujući nadležnosti za prevenciju,
- sarađivati s institucijama za provođenje zakona, vladama i stručnjacima (uključujući tehnološke inovatore) kako bismo obezbijedili da budu opremljeni djelotvornim ovlaštenjima i alatima za sprečavanje i razotkrivanje korupcije, uključujući u kontekstu novih tehnologija i novih koncentracija moći,
- sarađivati s institucijama za provođenje zakona, civilnim društvom i profesionalnim partnerima i novinarima kako bismo agencijama za sprovođenje zakona ukazivali na slučajeve korupcije, te kako bi ove agencije u punom kapacitetu postupale u ovim slučajevima i upoznale javnost o rezultatima svog postupanja.

Ishod 3.2: Pravosuđe je nezavisno i ima kapacitet i volju da djeluje

Primjena zakona u velikoj mjeri počiva na volji i sposobnosti pravosuđa da vodi i rješavaju predmete korupcije, a njihovo nepostupanje u tim slučajevima i dalje predstavlja glavni uzrok nekažnjivosti krivičnih djela korupcije širom svijeta. Kako bismo ojačali napore u borbi protiv nekažnjivosti, mi ćemo:

- odabirati ključne slučajeve korupcije pogodne za sprovođenje javnih kampanja na visokom nivou, u situacijama kada je efikasno postupanje pravosuđa dovedeno u pitanje ili doživjelo neuspjeh, s ciljem razotkrivanja zloupotreba i vršenja pritiska radi promjena,
- mobilisati javno mnjenje i djelovati prema institucijama u cilju reforme pravnog sistema kako bi se osigurala nezavisnost pravosuđa i efikasno i nepristrasno procesuiranje slučajeva zloupotrebe ovlaštenja,
- voditi kampanje i zalagati se za kažnjivost u ime žrtava korupcije, naročito članova ranjivih ili marginalizovanih grupa, između ostalog i kroz razmatranje mogućnosti za pokretanje strateških parnica u slučajevima gdje to rizici i resursi dozvoljavaju.

Ishod 3.3: Zakonski okvir usklađen sa međunarodnim standardima u oblasti borbe protiv korupcije

Postojeći međunarodni okvir za primjenu zakona u oblasti borbe protiv korupcije, integrisati u domaće zakonodavstvo. Da bismo riješili ovo pitanje, mi ćemo:

- intenzivno koristiti zagovaračke tehnike uključujući i relevantne međunarodne forume da insistiramo na odgovornosti zemlje za unaprjeđenje zakonskog okvira na bazi međunarodnih instrumenata i standarda,
- podržati unaprjeđenje ili razvoj postojećeg zakonskog okvira u skladu sa međunarodnim instrumenatima i standardima koji će omogućiti efikasnu borbu protiv

korupcije ali i prekogranične istrage, izručenja i krivična gonjenja na regionalnom i globalnom nivou,

- zalagati se za to da nadležni organi imaju nadležnosti i kapacitete za ostvarivanje pravde i obeštećenje žrtava korupcije preko međunarodnih granica, uključujući pravičnu i pravovremenu nadoknadu za pretrpljenu socijalnu štetu.

4. Odbrana građanskog društva i promovisanje integriteta

Još jedan cilj koji se nalazi u osnovi cjelokupne strategije jeste odbrana građanskog društva. Poput primjene zakona, i on je direktno povezan s opštim ciljem obezbjeđivanja društvene akcije i nadzora, bez kojih sistem kontrole vlasti ne funkcioniše, a nosioci vlasti rijetko polažu račune za svoje postupke. Integritet i odgovornost se oslanjaju na sposobnost ljudi, društvenih grupa, zviždača i medija da se zauzmu i bore za ono što je ispravno, razotkrivaju zloupotrebe ovlašćenja, ostvaruju građanska prava, koriste pravna sredstva i pokreću političke promjene. Praksa pokazuje da je civilno društvo koje u svojstvu korisnika povjerenih ovlašćenja ima aktivnu ulogu u obezbjeđivanju odgovornosti najefikasniji pokretač transparentnosti, povjerenja, primjene zakona i reformi.

Sastavni dio odbrane prostora građanske slobode predstavlja promovisanje sistema vrijednosti koji se temelji na integritetu.

Bez opšteprihvaćenog sistema vrijednosti koji se temelji na integritetu i kada ne nailazi ni na kakvo protivljenje onih koji su njome pogođeni, korupcija cvjeta, dok građanski prostor istovremeno nastavlja da se sužava kao što je slučaj u BiH. Podrška ulogama društvenih aktera u obezbjeđivanju odgovornosti od presudnog je značaja za ostvarivanje odgovornosti u deceniji pred nama, u tom smislu je posebno važno raditi na osnaživanju buduće generacije lidera. Da bismo podržali realizaciju mnogih prethodno navedenih ciljeva, radićemo na ostvarivanju četiri ishoda:

Ishod 4.1: Promovisanje vrijednosti integriteta

Jačanje vrijednosti nije samo pitanje podizanja svijesti i obrazovanja. Da bismo antikorupcijske narative i realnost preusmjerili ka većem uspjehu, mi ćemo:

- koristiti naša istraživanja i udruživati se s drugim partnerima kako bismo bolje razumjeli zašto toliko mnogo naših društava i donosilaca odluka i dalje dozvoljava pojavu korupcije,
- osmišljavati bolje strategije za usađivanje vrijednosti integriteta i borbe protiv korupcije u institucije, preko pojedinaca koji u njima rade i koji ih vode,
- razvijati specifične i kulturološki prikladne planove o najboljim načinima za institucionalizaciju, jačanje i dijeljenje tih vrijednosti,

- raditi s mladima i članovima marginalizovanih zajednica da bismo utvrdili kako se mogu ojačati glasovi koji pozivaju na opštu društvenu dobrobit – posebno oni koji se trenutno ne čuju zbog marginalizacije po osnovu pola, etničke pripadnosti, vjeroispovijesti, invaliditeta ili siromaštva.

Ishod 4.2: Aktivisti, zviždači i novinari su slobodni, osposobljeni i zaštićeni da djeluju protiv zloupotreba

Sloboda i zaštita ključnih pojedinaca i grupa koji su u najboljem položaju da identifikuju i razotkriju korupciju ključne su za efikasnu kontrolu vlasti. U kontekstu svakodnevnog sužavanja građanskog prostora, to je osnovna pretpostavka da bi nosioci vlasti uopšte mogli odgovarati pred zakonom za svoje postupke zarad opšte dobrobiti. Kao član globalne koalicije civilnog društva, mi ćemo:

- saradivati s partnerima iz svih sfera života kako bismo osnažili žrtve korupcije, one koji žele da podignu glas i društvene aktere koji traže stvarne promjene,
- pružati pravnu pomoć zviždačima, svjedocima i novinarima i zagovarati efikasne mehanizme zaštite navedenih kategorija,
- identifikovati i pridružiti se kampanjama protiv prepreka za smisleno ostvarivanje osnovnih ljudskih prava na slobodu okupljanja, udruživanja i političkog izražavanja, kao i kampanjama koje promovišu nezavisno novinarstvo u funkciji javnog interesa
- promovisati stroge zakone o zaštiti zviždača, implementaciju ovih zakona od strane vlasti kao i njihovu primjenu na radnom mjestu,
- podizati nivo javne svijesti o važnosti uzbunjivanja i prijavljivanja korupcije, te o pružanju podrške onima koji time možda rizikuju gubitak sredstava za život, blagostanja ili sopstvenih života.

Ishod 4.3: Građani su osnaženi da zahtijevaju odgovornost

Osnaženi građani mogu biti najbolji čuvari odgovornosti i efikasnosti u vladinim programima i inicijativama, kao i odgovornosti korporacija prema zajednici. Građanske inicijative kao što su praćenje od strane zajednice, socijalne revizije i participativno budžetiranje pomažu u obezbjeđivanju najboljeg kvaliteta isporučenih javnih dobara. U situacijama gdje drugi mehanizmi kontrole vlasti izostaju ili su zakazali, društveni pokreti mogu biti najbolje ili jedino sredstvo za obezbjeđivanje političke odgovornosti u vršenju povjerenih ovlašćenja. Kako bismo obezbijedili da su građani sposobni da izvršavaju svoje uloge socijalnog nadzora, mi ćemo:

- saradivati s institucijama i zajednicama kako bi se osiguralo da korisnici vladinih programa budu uključeni u osmišljavanje, razvoj i primjenu svih neophodnih mehanizama,
- zalagati se za najviše standarde prava na informacije, uključujući podrazumijevano objelodanjivanje i standarde otvorenih podataka

- olakšavati inovacije i upotrebu tehnologija radi modernizacije i pojednostavljenja procesa i procedura za doprinos i angažman građana u javnom odlučivanju te podržavati njihovo pravo na informisanje i mirno angažovanje, organizovanje i okupljanje radi ostvarivanja političke odgovornosti,
- osigurati podjednaku osnaženost žena, etničkih manjina, aktivističkih organizacija i marginalizovanih grupa da iznose svoje stavove i učestvuju u odlučivanju o pitanjima integriteta, odgovornosti i borbe protiv korupcije.

Ishod 4.4.: Nova generacija lidera osnažena da djeluje protiv korupcije

Kritična masa lidera u svim sektorima društva mora biti svjesna, voljna i sposobna da inspiriše svoje kolege i da od njih zahtijeva da pokažu integritet u praksi, da se odupru ili suprotstave korupciji i da obezbijede vršenje ovlašćenja u povjerene svrhe. Karika koja nedostaje svuda gdje korupcija napreduje jeste snaga znanja, vještina i posvećenosti lidera na svim nivoima u institucijama da izbjegnu zamke korupcije i da mobilišu druge da napreduju u funkciji opšte društvene dobrobiti. Da bismo se bolje pozabavili ovom kritičnom vezom, mi ćemo:

- jačanje kapaciteta aktivista i lidera u zajednici i osposobljavati ih za ostvarivanje promjena,
- sarađivati s ostalim prosvjetnim radnicima, novinarima, umjetnicima i profesionalnim tijelima na dijeljenju i širenju naših poruka i vještina u vladama i poslovnim zajednicama u kojima radimo,
- kroz postojeće i nove inicijative isticati moć i vrijednost integriteta kao načina života i poslovanja, posebno kroz odavanje priznanja dostignućima koja svjedoče kako su integritet i odgovornost – a ne korupcija – ono što se naposljetku najviše isplati.

POKRETANJE PROMJENA

Šta smo naučili

Da bi Transparency International BiH postigao ove ciljeve i predvodio put ka ostvarenju težnje da vlasti podnose račune za svoje postupke zarad opšte društvene dobrobiti, neophodno je sagledati naučene lekcije.

Strategija protiv korupcije 2021 - 2030 je peta strategija globalnog pokreta, a treća po redu strategija TI BiH. Ona se direktno nadovezuje na iskustva iz prethodne, koja se sastojala od tri ključne oblasti: Građani i partneri; Prevencija, Primjena zakona i pravda; i Snažni pokret.

Evaluacijom prethodne strategije potvrđena je primjerenost njenih ciljeva. Naime, mnogi od ciljeva do 2030. godine uključuju nastavak dosadašnjih napora na nove ili prilagođene načine i uz preusmjerenje fokusa. U poređenju s 2015., u Strategiji 2020. Transparency International je nastojao napraviti niz važnih pomaka, te je u tom smislu i strategija TI BiH slijedila taj pristup. Iako su ovi pomaci uspješno započeti, iskustvo pokazuje da će njihova puna realizacija biti još važnija u deceniji koja je pred nama.

Preuzeli smo obavezu da budemo aktivniji i glasniji u suprotstavljanju nekažnjivosti i visokoj odnosno političkoj korupciji, uspostavljajući nova i jačajući postojeća partnerstva s istraživačkim novinarima, drugim organizacijama i građanima, kroz koja smo razotkrivali slučajeve korupcije. Također smo ustanovili da je pred nama još jako puno posla i da dosadašnji rezultati predstavljaju tek vrh ledenog brijega.

Svoj pristup i fokus na reforme zakona i propisa, koji se temelji na pokazateljima, dodatno smo proširili na stvaranje društvenih uslova koji omogućavaju borbu protiv korupcije. Ali potvrdili smo da se stvarne promjene mogu ostvariti uz efikasniji zajednički rad i saradnju – kako sa spoljnim partnerima, tako i iznutra, kroz zajedničko planiranje i koordinaciju.

Obavezali smo se da ćemo uložiti još veći trud kako bismo zaštitili aktiviste i prostor za civilno društvo. Saradivali smo s partnerima kako bismo obezbijedili usvajanje zakona o zaštiti zviždača.

Međutim, s obzirom na to da se građanski prostor za djelovanje nastavlja rapidno sužavati, shvatili smo da je potrebno da Transparency International BiH uloži više truda kako bi pravilno

iskoristio energiju građanskih pokreta i društvenih aktera. Iskazivanje nezadovoljstva protiv nejednakosti, nepravednosti i društvenih posljedica zloupotrebe povjerenih ovlašćenja, koje je prisutno, tek treba da podigne svijest građanima i zajednicama i pomogne im da uvide povezanost s korupcijom.

Ostvarivanje

Iz sopstvenog iskustva smo naučili da ako želimo postići svoje ciljeve, moramo konstantno unaprijeđivati način rada. Naša vizija, misija i ciljevi sada su relevantniji nego ikad. Ali da bi ih postigao, Transparency International BiH mora postati fleksibilniji, okretniji, inovativniji i prilagodljiviji.

Veliki dio osnova naših metoda i dalje je relevantan. Kroz naše zagovaranje, kampanje i istraživanja, nastavićemo da radimo na razotkrivanju sistema i mreža koje omogućavaju bujanje korupcije i zahtijevaćemo veću socijalnu pravdu u svim oblastima i na svim nivoima javnog života. Zalagaćemo se za politike i zakone koji će promijeniti iskvarene sisteme i izgraditi koalicije za pokretanje nacionalnih, regionalnih i globalnih promjena. Radićemo na osnaživanju pojedinaca i zajednica kako bi bili osposobljeni da pozivaju nosioce dužnosti na odgovornost i inzistiraju na dosljednoj primjeni mehanizama odgovornosti.

Ali moramo nastaviti da razvijamo način rada i primjenu ovih metoda, kako unutar same organizacije tako i u partnerstvu s drugima. U skladu sa Strategijom protiv korupcije 2021-2030 viziju ćemo ostvariti ispunjenjem sljedećih šest opredjeljenja.

Fleksibilni vremenski okviri

Transparency International je ranije svoj rad temeljio na petogodišnjim strategijama. Ovaj put smo odlučili da se uhvatimo u koštac sa stvarnim razmjerima promjena i donesemo plan koji će uzeti u obzir učinke tokom desetogodišnjeg vremenskog okvira.

Međutim, u cilju veće fleksibilnosti i prilagodljivosti, te kako bismo obezbijedili evolutivni karakter strategije, naše djelovanje planiramo rasporediti kroz tri perioda. Prvi ciklus u trajanju od dvije godine omogućiće nam da ugradimo i testiramo nove pristupe, usredsredimo se na hitne globalne prioritete u pogledu odgovornosti i transparentnosti u kontekstu odgovora na pandemiju, konsolidujemo rezultate dosadašnjeg uspješnog rada i razvijemo nove, dugoročne pravce djelovanja. Poučeni iskustvom te nalazima monitoringa i novim znanjima, redovno ćemo tokom ovog ciklusa pratiti i preispitivati našu strategiju, a zatim ćemo nastaviti s radom kroz dva naredna četvorogodišnja ciklusa.

Jača partnerstva

Poučeni nedavnim iskustvima, još ćemo bliže sarađivali s partnerima, reformatorima, prijateljima i institucijama koje se bave promovisanjem demokratije, vladavine zakona, ljudskih prava i drugih dimenzija socijalne pravde. Njegovaćemo strateška partnerstva s drugim društvenim akterima na nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, uz istovremeni rad na konsolidaciji naših mehanizama za saradnju. Naročito ćemo se posvetiti razvijanju partnerstava koja će nam omogućiti da se na najbolji način povežemo na nivou zajednice i osposobimo da podržimo, i uključimo se u, društvenu mobilizaciju oko pitanja odgovornosti.

Svoj rad ćemo ojačati kroz razvoj novih oblika partnerskih odnosa unutar zemalje, uz istovremeno zadržavanje autonomne i nezavisne pozicije. To ćemo učiniti s ciljem većeg pristupa centrima medijskog i političkog vođstva ali i najširoj javnosti.

Osnovni principi i metodi

Da bismo osigurali uspjeh u našim nastojanjima, ojaćaćemo način na koji naš Pokret poštuje i primjenjuje najvažnije načine rada na nacionalnom i globalnom nivou. To uključuje:

- **Participativnost i višedimenzionalnost:** Korupcija najviše pogađa one koji se već nalaze u marginalizovanom i nepovoljnom položaju. Ona dodatno pogoršava historijske nepravde i perpetuira cikluse isključivanja i ugnjetavanja žena, rodnih i seksualnih manjina, etničkih, rasnih i vjerskih manjina, ljudi koji žive u siromaštvu itd. Ove razlike ćemo uzimati u obzir prilikom planiranja i sprovođenja naših akcija, a to uključuje i istraživanja razlike u učincima korupcije na različite grupe kao i razvrstane podatke na relevantnom nivou. Postaraćemo se da nijedna naša politika nema neželjene posljedice na već marginalizovane grupe, zadržaćemo rod i uključivost u srži našeg djelovanja i iskoristićemo sve mogućnosti za promociju i osiguravanje različitosti u ulogama liderstva i odlučivanja.
- **Svijest o pitanjima klimatskih promjena i životne sredine:** Životna sredina je naš najvrjedniji resurs i budućim generacijama dugujemo da se snažno založimo za zaštitu naše planete i klime. Naš odgovor na globalnu klimatsku krizu u osnovi je svih naših pravaca djelovanja. Pored ciljanih napora za rješavanje izazova korupcije povezanih s klimatskom krizom, radićemo na klimatski svjestan način na svim nivoima svog djelovanja.

- Utemeljenost na provjerenim činjenicama: Vjerujemo u moć konkretnog djelovanja i u tom smislu nastavićemo da održavamo sopstvene visoke nivoe izvrsnosti u pogledu obezbjeđivanja provjerenih činjenica i dokaza za naše preporuke, politike i akcije. Nastavićemo iznalaziti nove i inovativne načine za jačanje baze dokaza o svom radu, u partnerstvu s praktičarima, akademikima, novinarima i pogođenim zainteresovanim stranama. Analiziraćemo izazove korupcije i trendove upravljanja na državnom, sektorskom i transnacionalnom nivou i prikupiće dokaze o mjerama i akcijama koje su se pokazale djelotvornima u suzbijanju korupcije i obezbjeđivanju odgovornosti. Poboľjšaćemo naše globalne indikatore za mjerenje korupcije i aspekata koji je omogućavaju, razviti nove istraživačke alate koji se odnose na pitanja integriteta i koristiti ih za oblikovanje i informisanje svih naših programa i strategija.
- Tehnološka osviještenost: Iskoristićemo moć tehnologije za ostvarivanje opšte dobrobiti u svim našim ciljevima i ishodima. Pratićemo napredak tehnologija koje omogućavaju nove oblike korupcije kako bismo im se mogli suprotstaviti, te aktivno koristiti nove tehnologije koje mogu poboljšati i proširiti naš globalni uticaj na globalnom nivou.
- Etično i odgovorno: Djelovaćemo u skladu s onim što zastupamo težeći najvišim standardima transparentnosti, integriteta i odgovornosti u svom radu. U tim oblastima nastojimo biti uzor i primjer drugima. Zaštititićemo sve kolege i zainteresovane strane nastavljajući da gradimo naše sisteme za identifikovanje i rješavanje problema integriteta u najranijoj fazi.
- Uticaj i učenje: Primarna svrha postojanja Transparency International-a jeste doprinos promjenama – u vrijednostima, institucijama i akcijama koje služe kako bi se moćnici priveli odgovornosti, kao i u životima ljudi širom svijeta. Kako krećemo ka 2030., primjenjivaćemo stečena saznanja o tome kako najbolje nadgledati naše nacionalne i globalne učinke i prilagoditi metode za postizanje naših ciljeva u promjenljivim okolnostima.

Stavljanjem većeg naglaska na složenost i međusobnu povezanost naših ciljeva i ishoda, te na povezivanje naših nacionalnih i međunarodnih aktivnosti, razvićemo pouzdanije i jednostavnije načine praćenja i ocjenjivanja naših dostignuća, trudeći se pri tom da što preciznije identifikujemo najdjelotvornije mjere u borbi protiv korupcije. Implementiraćemo zajednički okvir za praćenje, ocjenjivanje i učenje koji je fleksibilan i prilagodljiv za različite pristupe. Ovaj okvir je ugrađen u naš online vodič za primjenu strategije, a služi kao ispomoć našim nacionalnim ograncima i globalnim timovima u praćenju promjena i revidiranju akcionih planova u skladu s novonastalim okolnostima. Reflektivni procesi za podsticanje kulture učenja i dijeljenja podjednako će razmatrati i uspjehe i neuspjehe, čime će se nacionalnim ograncima i globalnom sekretarijatu obezbijediti relevantne taktičke informacije koje su neophodne za održavanje i jačanje našeg svakodnevnog rada zarad opšte društvene dobrobiti.